

Ενότητα 1. Πολιτιστική Επαγρύπνηση - Θέμα 2. Μύθοι και φόβοι

Χριστιάνα Κούτα, Έλενα Ρούσου, Έλενα Νικολαΐδου, Παναγιώτα Έλληνα, Παρασκευή Χαρίτου

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει ονομάσει τη διστακτικότητα απέναντι στα εμβόλια ως μία από τις δέκα κορυφαίες απειλές για την παγκόσμια υγεία το 2019. Οι υπεύθυνοι δημόσιας υγείας και οι επαγγελματίες υγείας καταπολεμούν τις εσφαλμένες αντιλήψεις σχετικά με την ασφάλεια των εμβολίων για περισσότερα από είκοσι χρόνια. Είχαν μικτή επιτυχία. Παρά το γεγονός ότι πολυάριθμες μελέτες δεν έχουν βρει στοιχεία που να υποστηρίζουν την ιδέα ότι τα εμβόλια προκαλούν αυτισμό και άλλες χρόνιες ασθένειες, ένας αυξανόμενος αριθμός γονέων αρνείται να εμβολιάσει τα παιδιά τους (Yendewa et al., 2022).

Τα εμβόλια είναι ένας από τους μεγάλους πυλώνες της σύγχρονης ιατρικής. Η ζωή ήταν ιδιαίτερα βίαιη για τα παιδιά πριν από τα εμβόλια, με πολλά από αυτά να καταβάλλονται από ασθένειες όπως η ιλαρά, η ευλογιά, ο κοκκύτης ή η ερυθρά, για να αναφέρουμε μόνο μερικές. Σήμερα αυτές οι παθήσεις μπορούν να προληφθούν πλήρως με μια απλή ένεση.

Καθώς η επιστήμη συνεχίζει να προοδεύει και να αντιμετωπίζει νέες προκλήσεις, οι άνθρωποι δεν πρέπει να ξεχνάνε πόσους θανάτους και ασθένειες έχουν αποτρέψει τα εμβόλια και πώς συνεχίζουν να προστατεύουν τους ανθρώπους από δυνητικά καταστροφικές μορφές μολυσματικών ασθενειών.

Αυτή η μαθησιακή ενότητα παρέχει μια επισκόπηση των μύθων και των φόβων σχετικά με τον εμβολιασμό.

2. ΣΤΟΧΟΣ

Ο στόχος αυτής της ενότητας είναι να ενισχύσει την ευαισθητοποίηση και την αναγνώριση των μύθων και των φόβων σχετικά με τον εμβολιασμό.

3. ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο τέλος αυτής της εκπαίδευσης, οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση να:

1. Αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με το σκεπτικό για την ανοσοποίηση σε χρήστες και προσωπικό παροχής φροντίδας υγείας
2. Κατανοήσουν και αντιμετωπίσουν φόβους, μύθους, παρανοήσεις για τον εμβολιασμό

4. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

4.1. Έννοιες και ορισμοί

Πολιτιστική Επαγρύπνηση. Ο βαθμός συνειδητοποίησης που έχουμε για το δικό μας πολιτισμικό υπόβαθρο και πολιτισμική ταυτότητα. Αυτό μας βοηθά να κατανοήσουμε τη σημασία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και των άλλων και μας κάνει να εκτιμήσουμε τους κινδύνους της εθνοκεντρικότητας.. (Paradourios, 2006).

Μύθοι και φόβοι/παρανοήσεις. Μύθος υπάρχει σε κάθε κοινωνία. Πράγματι, φαίνεται να είναι ένα βασικό συστατικό του ανθρώπινου πολιτισμού. Επειδή η ποικιλία είναι τόσο μεγάλη, είναι δύσκολο να γενικεύσουμε τη φύση των μύθων. Αλλά είναι ξεκάθαρο ότι στα γενικά χαρακτηριστικά τους και στις λεπτομέρειές τους οι μύθοι ενός λαού αντανακλούν, εκφράζουν και εξερευνούν την εικόνα του λαού για τον εαυτό τους. Η μελέτη του μύθου είναι επομένως κεντρικής σημασίας στη μελέτη τόσο των μεμονωμένων κοινωνιών όσο και του ανθρώπινου πολιτισμού. (<https://www.britannica.com/topic/myth>).

Εμβολιασμός. Είναι ένας απλός, ασφαλής και αποτελεσματικός τρόπος προστασίας από επιβλαβείς ασθένειες. Χρησιμοποιεί τις φυσικές άμυνες του σώματος για να δημιουργήσει αντίσταση σε συγκεκριμένες λοιμώξεις και κάνει το ανοσοποιητικό σύστημα ισχυρότερο (<https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/vaccines-and-immunization-what-is-vaccination>).

Εμβόλια. Εκπαιδεύουν το ανοσοποιητικό σύστημα να δημιουργεί αντισώματα, όπως ακριβώς συμβαίνει όταν εκτίθεται σε μια ασθένεια. Ωστόσο, επειδή τα εμβόλια περιέχουν μόνο νεκρές ή εξασθενημένες μορφές μικροβίων όπως ιούς ή βακτήρια, δεν προκαλούν την ασθένεια ούτε σας θέτουν σε κίνδυνο των επιπλοκών της (<https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/vaccines-and-immunization-what-is-vaccination>).

Διστακτικότητα απέναντι στον εμβολιασμό. Αναφέρεται στην απροθυμία ή την άρνηση εμβολιασμού.

4.2. Τι υπάρχει στη βιβλιογραφία για το θέμα

- **Gabis, L. V., Attia, O. L., Goldman, M., Barak, N., Tefera, P., Shefer, S., Shaham, M., & Lerman-Sagie, T. (2022). The myth of vaccination and autism spectrum. *European Journal of Paediatric Neurology*, 36, 151–158. <https://doi.org/10.1016/j.ejpn.2021.12.011>**

Παρά τα συντριπτικά δεδομένα που δείχνουν ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ των εμβολίων και του αυτισμού, πολλοί γονείς διστάζουν να εμβολιάσουν τα παιδιά τους λόγω της υποτιθέμενης συσχέτισης.

Άλλοι παράγοντες που συμβάλλουν στους μύθους και τις θεωρίες συνωμοσίας γύρω από τη συσχέτιση εμβολίων και αυτισμού περιλαμβάνουν το γεγονός ότι η διάγνωση του αυτισμού γίνεται συνήθως μετά την ηλικία λήψης των κύριων παιδικών εμβολιασμών. Παρά τις τεράστιες ενδείξεις ότι η κύρια συμβολή στην αύξηση της συχνότητας είναι η βελτίωση της διαγνωστικής διαδικασίας, αυτή η ταχεία και δημοσιοποιημένη αύξηση των διαγνώσεων αυτισμού τροφοδοτεί τις ανησυχίες των γονέων σχετικά με οποιαδήποτε ιατρική παρέμβαση που μπορεί να σχετίζεται με την υγεία των παιδιών τους.

- **Writers, S. (2022, December 20). *Vaccine Myths Debunked*. PublicHealth.org. Available at: <https://www.publichealth.org/public-awareness/understanding-vaccines/vaccine-myths-debunked/> [Accessed 08/11/2022].**

Οι φόβοι για την ασφάλεια των εμβολίων είναι κατανοητοί. Το πρόγραμμα εμβολιασμού του CDC απαιτεί από τα παιδιά να λάβουν έως και 14 εμβολιασμούς μέχρι την ηλικία των έξι ετών – πολλά από αυτά τα εμβόλια αναπτύχθηκαν τα τελευταία είκοσι χρόνια. Πολλοί γονείς δεν εμπιστεύονται αυτά τα εμβόλια. ανησυχούν για τους πιθανούς κινδύνους και τις μακροπρόθεσμες παρενέργειες. Η έρευνα, ωστόσο, δείχνει ότι οι περισσότεροι από τους μεγαλύτερους φόβους μας για τους εμβολιασμούς είναι αβάσιμοι. Αυτοί είναι οι οκτώ κύριοι μύθοι εμβολίων που η έρευνα έχει δείξει ότι είναι αβάσιμοι: Μύθος #1: Τα εμβόλια προκαλούν αυτισμό, Μύθος #2: Το ανοσοποιητικό σύστημα των βρεφών δεν μπορεί να διαχειριστεί τόσα πολλά εμβόλια, Μύθος #3: Η φυσική ανοσία είναι καλύτερη από την αποκτηθείσα με εμβόλια, Μύθος #4: Τα εμβόλια περιέχουν επικίνδυνες τοξίνες, Μύθος #5: Η καλύτερη υγιεινή και η απολύμανση ευθύνονται στην πραγματικότητα για τις

μειωμένες λοιμώξεις, όχι τα εμβόλια, Μύθος #6: Τα εμβόλια δεν αξίζουν τον κίνδυνο, Μύθος #7: Τα εμβόλια μπορούν να μολύνουν το παιδί μου με ασθένεια που προσπαθούν να αποτρέψουν, Μύθος #8: Δεν χρειάζεται να εμβολιαζόμαστε επειδή τα ποσοστά μόλυνσης είναι ήδη τόσο χαμηλά στις Ηνωμένες Πολιτείες.

- **Vaccines and immunization: What is vaccination? (n.d.). World Health Organization (WHO). Available at: <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/vaccines-and-immunization-what-is-vaccination> [Accessed 08/11/2022].**

Αυτή η λίστα κοινών παρανοήσεων γράφτηκε αρχικά από τα Κέντρα Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων στις Ηνωμένες Πολιτείες, κυρίως για χρήση από επαγγελματίες που κάνουν εμβολιασμούς σε παιδιά στο ιατρείο τους. Μια επεξεργασμένη έκδοση αναπαράγεται εδώ ως χρήσιμες πληροφορίες για τους εργαζόμενους στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης που κάνουν τον εμβολιασμό καθώς και για τους ενδιαφερόμενους γονείς. Αυτό το Q&A αντιμετωπίζει τις κοινές παρανοήσεις σχετικά με τον εμβολιασμό που συχνά αναφέρονται από τους ενδιαφερόμενους γονείς ως λόγους για να αμφισβητηθεί η σοφία του εμβολιασμού των παιδιών τους. Ο ΠΟΥ αναγνωρίζει με ευγνωμοσύνη την άδεια του CDC Atlanta να παρουσιάσει μια επεξεργασμένη έκδοσή των "Έξι κοινές παρανοήσεις σχετικά με την ανοσοποίηση".

- **Kreps, S. E., Goldfarb, J. L., Brownstein, J. S., & Kriner, D. L. (2021). The Relationship between US Adults' Misconceptions about COVID-19 Vaccines and Vaccination Preferences. *Vaccines*, 9(8), 901. <https://doi.org/10.3390/vaccines9080901>. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8402532/> [Accessed 7/11/2022].**

Ενώ ο μαζικός εμβολιασμός έχει αμβλύνει την πανδημία στις Ηνωμένες Πολιτείες, εξακολουθούν να υπάρχουν μικρές περιοχές με διστακτικότητα απέναντι στα εμβόλια. Μέσω μιας εθνικά αντιπροσωπευτικής έρευνας σε 1027 ενήλικες Αμερικανούς που διεξήχθη τον Φεβρουάριο του 2021, εξετάστηκαν οι μεμονωμένες παρανοήσεις σχετικά με την ασφάλεια του εμβολίου COVID-19, οι δημογραφικοί παράγοντες που σχετίζονται με αυτές τις παρανοήσεις και η σχέση μεταξύ παρανοήσεων και προθυμίας για εμβολιασμό. Οι παρανοήσεις σχετικά με την ασφάλεια των εμβολίων ήταν ευρέως διαδεδομένες. Μια σημαντική μειοψηφία (40%) πίστευε ότι οι παρενέργειες του εμβολίου είναι συνήθως σοβαρές ή κάπως σοβαρές. Το 85% υποτίμησε σημαντικά το μέγεθος και την κλίμακα των κλινικών δοκιμών και ένα σημαντικό μερίδιο πίστευε είτε ότι τα εμβόλια περιέχουν ζωντανό κορωνοϊό (10%) ή δεν ήταν σίγουροι (38%), αυτό είναι αντιπροσωπευτικό για τους φόβους ότι ο ίδιος ο εμβολιασμός μπορεί να προκαλέσει μόλυνση. Αυτές οι παρανοήσεις ήταν ιδιαίτερα έντονες μεταξύ των Ρεπουμπλικανών, των Μαύρων, των ατόμων με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο και των μη εμβολιασμένων ατόμων. Η αντιληπτή σοβαρότητα των παρενεργειών και η υποεκτίμηση του μεγέθους των κλινικών δοκιμών συσχετίστηκαν σημαντικά με την διστακτικότητα για εμβολιασμό.

- **Geoghegan, S., O'Callaghan, K. P., & Offit, P. A. (2020). Vaccine Safety: Myths and Misinformation. *Frontiers in Microbiology*, 11. Available at: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmicb.2020.00372/full> [Accessed 08/11/2022].**

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει ονομάσει τη διστακτικότητα των εμβολίων ως μία από τις δέκα κορυφαίες απειλές για την παγκόσμια υγεία το 2019. Οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι επιλέγουν να μην εμβολιαστούν είναι περίπλοκοι, αλλά η έλλειψη εμπιστοσύνης στην ασφάλεια των εμβολίων, λόγω ανησυχιών για ανεπιθύμητα συμβάντα, έχει εντοπιστεί ως ένας από τους βασικούς παράγοντες. Οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, ειδικά εκείνοι στην πρωτοβάθμια περίθαλψη, παραμένουν βασικοί παράγοντες επιρροής στις αποφάσεις για τα

εμβόλια. Είναι σημαντικό, επομένως, να υποστηρίζονται με εύκολη πρόσβαση σε αξιόπιστες, τεκμηριωμένες πληροφορίες για τα εμβόλια. Παρόλο που οι γονείς και οι ασθενείς έχουν πολλές ανησυχίες για την ασφάλεια των εμβολίων, μεταξύ των πιο συνηθισμένων είναι οι φόβοι ότι πρόσθετα όπως το αλουμίνιο, συντηρητικά όπως ο υδράργυρος, παράγοντες αδρανοποίησης όπως η φορμαλδεΐδη, η παραγωγή υπολειμμάτων όπως θραύσματα DNA ανθρώπου ή ζώων και απλώς ο τεράστιος αριθμός εμβολίων μπορεί να είναι συντριπτικός, να αποδυναμώνει ή να διαταράσσει το ανοσοποιητικό σύστημα. Κατά συνέπεια, ορισμένοι φοβούνται ότι τα εμβόλια προκαλούν μεταξύ άλλων αυτισμό, διαβήτη, αναπτυξιακές καθυστερήσεις, υπερκινητικότητα και διαταραχές ελλειμματικής προσοχής. Σε αυτήν την ανασκόπηση θα αναφερθούμε σε αρκετά από αυτά τα θέματα και θα επιστημονοποιήσουμε το ισχυρό σύνολο επιστημονικών στοιχείων που διαψεύδουν τις κοινές ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια των εμβολίων.

- **Gasparini, R., Panatto, D., Lai, P. L., & Amicizia, D. (2015). The ‘urban myth’ of the association between neurological disorders and vaccinations. *Journal of Preventive Medicine and Hygiene*, 56(1), E1–E8. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4718347/> [Accessed 8/11/2022].**

Στη σύγχρονη κοινωνία, ένα δυνητικά σοβαρό ανεπιθύμητο συμβάν που αποδίδεται σε έναν εμβολιασμό είναι πιθανό να καταγραφεί από τα μέσα ενημέρωσης, ιδιαίτερα από τις εφημερίδες και την τηλεόραση, καθώς απευθύνεται στα συναισθήματα του κοινού. Οι ευρέως διαδεδομένες ειδήσεις για τις υποτιθέμενες ανεπιθύμητες ενέργειες του εμβολιασμού βοήθησαν να δημιουργηθεί ο «αστικός μύθος» ότι τα εμβόλια προκαλούν σοβαρές νευρολογικές διαταραχές και ενίσχυσαν τις αντιεμβολιαστικές συσχετίσεις. Αυτή η εικασία συνδέεται με το γεγονός ότι τα αληθινά αίτια πολλών νευρολογικών παθήσεων είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστα. Η σχέση μεταξύ των εμβολιασμών και της εμφάνισης σοβαρών νευροψυχιατρικών παθήσεων είναι σίγουρα σύμπτωση και όχι αιτιότητα. Αυτός ο ισχυρισμός προκύπτει από ελεγχόμενες μελέτες που έχουν αποκλείσει τη συσχέτιση μεταξύ εμβολίων και σοβαρών νευρολογικών παθήσεων, επομένως μπορεί να ειπωθεί, με μικρό κίνδυνο λάθους, ότι η συσχέτιση μεταξύ σύγχρονων εμβολιασμών και σοβαρών νευρολογικών διαταραχών είναι ένας πραγματικός «αστικός μύθος».

5. ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δραστηριότητα 1 (διάρκεια: 30 λεπτά)

Δείτε το βίντεο Λανθασμένες αντιλήψεις για τα εμβόλια: (στα αγγλικά, με αυτόματους υπότιτλους σε όλες τις γλώσσες) https://www.youtube.com/watch?v=BePYBYAYF_g

No.	Τίτλος και περιγραφή της πηγής	Τύπος	Γλώσσα	Δραστηριότητες μάθησης, εκπαίδευσης, και αξιολόγησης	Σύνδεσμος
1.	Misconceptions about vaccines	Βίντεο	Αγγλικά*	Ατομική μάθηση Αναστοχασμός	https://www.youtube.com/watch?v=BePYBYAYF_g

* Οι υπότιτλοι δημιουργούνται αυτόματα σε όλες τις γλώσσες

6. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Απαντήστε στο Quiz «Σωστό ή Λάθος» στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://www.goconqr.com/quiz/37684353/iene10>

Υποβάλετε τις απαντήσεις σας και δείτε τα αποτελέσματα.

Σωστό ή Λάθος

1. Τα εμβόλια δεν είναι απαραίτητα εφόσον τηρείται καλή υγιεινή. Εάν υπάρχει καθαρό νερό, σωστή διατροφή και καλή υγιεινή τότε οι ασθένειες μπορούν να αποτραπούν (Σωστό ή Λάθος)
2. Τα εμβόλια έχουν σχεδιαστεί για να παράγουν βέλτιστη ανοσία, αλλά η νόσηση ενέχει μεγαλύτερο κίνδυνο, σύμφωνα με τον ΠΟΥ (Σωστό ή Λάθος)
3. Δεν χρειάζονται εμβόλια εάν δεν υπάρχει η συγκεκριμένη ασθένεια σε μια χώρα (Σωστό ή Λάθος)
4. Οι άνθρωποι σε όλα τα μέρη του κόσμου είναι πιο πιθανό να υποστούν βλάβη από ασθένειες που προλαμβάνονται με εμβόλια παρά από τα ίδια τα εμβόλια (Σωστό ή Λάθος)

7. ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Gabis, L. V., Attia, O. L., Goldman, M., Barak, N., Tefera, P., Shefer, S., Shaham, M., & Lerman-Sagie, T. (2022). The myth of vaccination and autism spectrum. *European Journal of Paediatric Neurology*, 36, 151–158. <https://doi.org/10.1016/j.ejpn.2021.12.011>
- Gasparini, R., Panatto, D., Lai, P. L., & Amicizia, D. (2015). The ‘urban myth’ of the association between neurological disorders and vaccinations. *Journal of Preventive Medicine and Hygiene*, 56(1), E1–E8.
- Geoghegan, S., O’Callaghan, K. P., & Offit, P. A. (2020). Vaccine Safety: Myths and Misinformation. *Frontiers in Microbiology*, 11. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmicb.2020.00372>
- Kreps, S. E., Goldfarb, J. L., Brownstein, J. S., & Kriner, D. L. (2021). The Relationship between US Adults’ Misconceptions about COVID-19 Vaccines and Vaccination Preferences. *Vaccines*, 9(8), 901. <https://doi.org/10.3390/vaccines9080901>
- Papadopoulos, I. (2006). *Papadopoulos I (Ed) (2006): Transcultural Health and Social Care: Development of Culturally Competent Practitioners*. Churchill Livingstone Elsevier. Edinburgh. ISBN 13: 978 0 443 10131 1. (351 pages).
- Vaccines and immunization: What is vaccination?* (n.d.). World Health Organization (WHO). Retrieved 9 February 2023, from <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/vaccines-and-immunization-what-is-vaccination>
- Writers, S. (2022, December 20). *Vaccine Myths Debunked*. PublicHealth.org. <https://www.publichealth.org/public-awareness/understanding-vaccines/vaccine-myths-debunked/>